

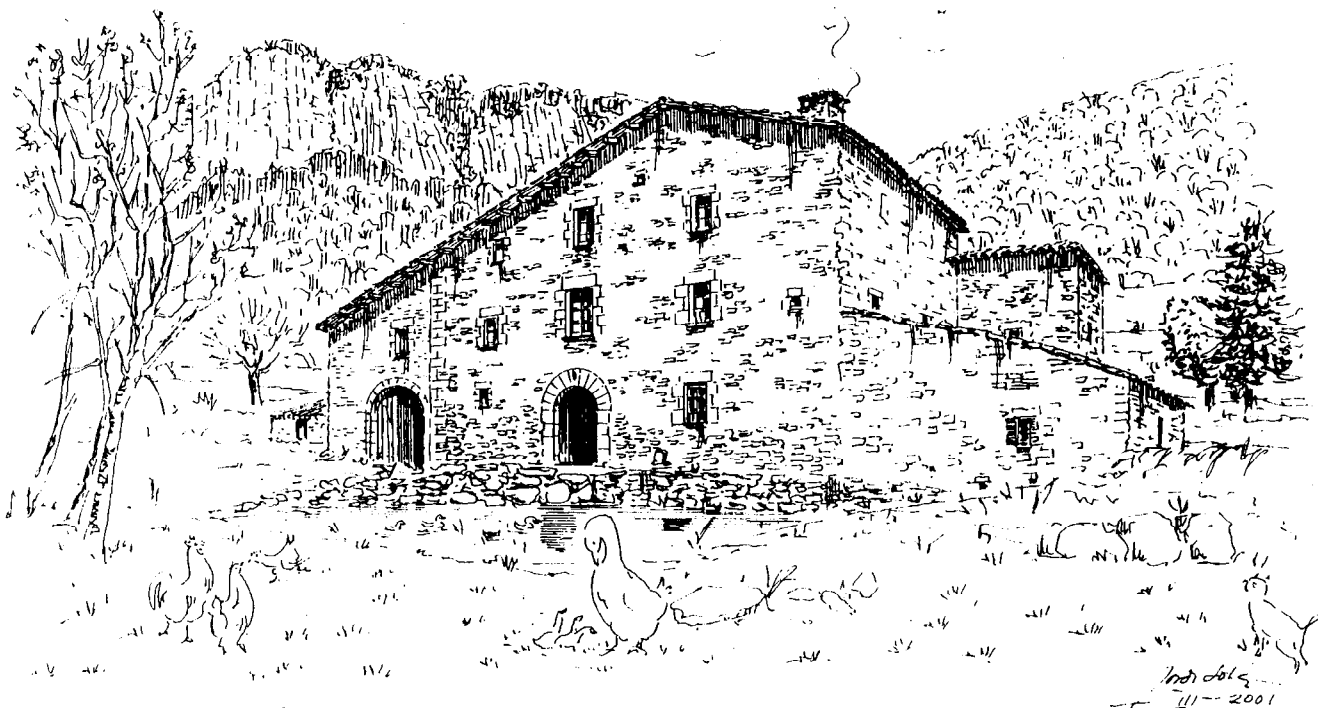
EL COLLSACABRA I L'EXCURSIONISME

Notes bibliogràfiques

Tots els que hem dedicat un temps més o menys llarg als esports de muntanya, alguna vegada hem anat a les Guilleries i al Collsacabra. Era una sortida forçosa l'anada a Cabrera o a Rupit i Tavertet, al Far i a Sant Miquel de Castelló o de Falgars, aquests dos últims destinació obligada per als muntanyencs de Girona, Olot i altres indrets propers.

Les notes bibliogràfiques més antigues que coneixem de l'època moderna d'un excursionista en el sentit més ampli de la

paraula, són les que Francisco de Zamora plasmà en les seves notes del viatge de durant el mes d'agost de l'any 1787, quan surt de Barcelona i per Granollers i Vic es dirigeix a Olot passant pel camí ral. El seu pas per l'Esquirol el fa el dia 24 i ens parla del poble i diu: *El Esquirol, població de unas 200 casas, es una sola calle con puente en medio que divide parte de ella. Su nombre propio es Santa María de Corcó, llamandose Esquirol por un cuento gracioso (llastima que no ens l'expliqui). Aquí siembran nabos*

La gran masia d'Aiats, sota el pla del mateix nom, a la muntanya de Cabrera.

Dibuix de Jordi Solà

VALL DE SAU
COLLSACABRA

con al fayol i mijo; y cuando gastan estas plantas están ya crecidos los nabos. La iglesia es nueva y hecha de limosna. Más endavant ens diu: El meson es digno, i en el nos cogió una tormenta terrible. Saliendo de este pueblo empiezan ya a verse prados naturales y ganados en que ellos se crían, y todo el camino es una peña viva .

Salimos de este mesón i fuimos a dormir al de Antonio Gros que es una especie de venta unida, de lo más indigno que puede haber en el mundo, y cuya noche fue miserable, así por los dormitorios, que parecen unas cuevas sin ventanas como por la multitud de pulgas, y hallarse sobre las cuadras, de lo que me vino la idea de cuan conveniente sería visitar estas casas de cuando en cuando. I segueix descrivint el paisatge: Desde el Esquirol empiezan las praderias naturales, criandose en ellas yeguas, vacas y ganado menor; y , sin embargo, están plantadas de robles i alguna carrasca. Del camí en diu que siempre es de piedra viva, y a trozos empedrado, pero mal conservado.

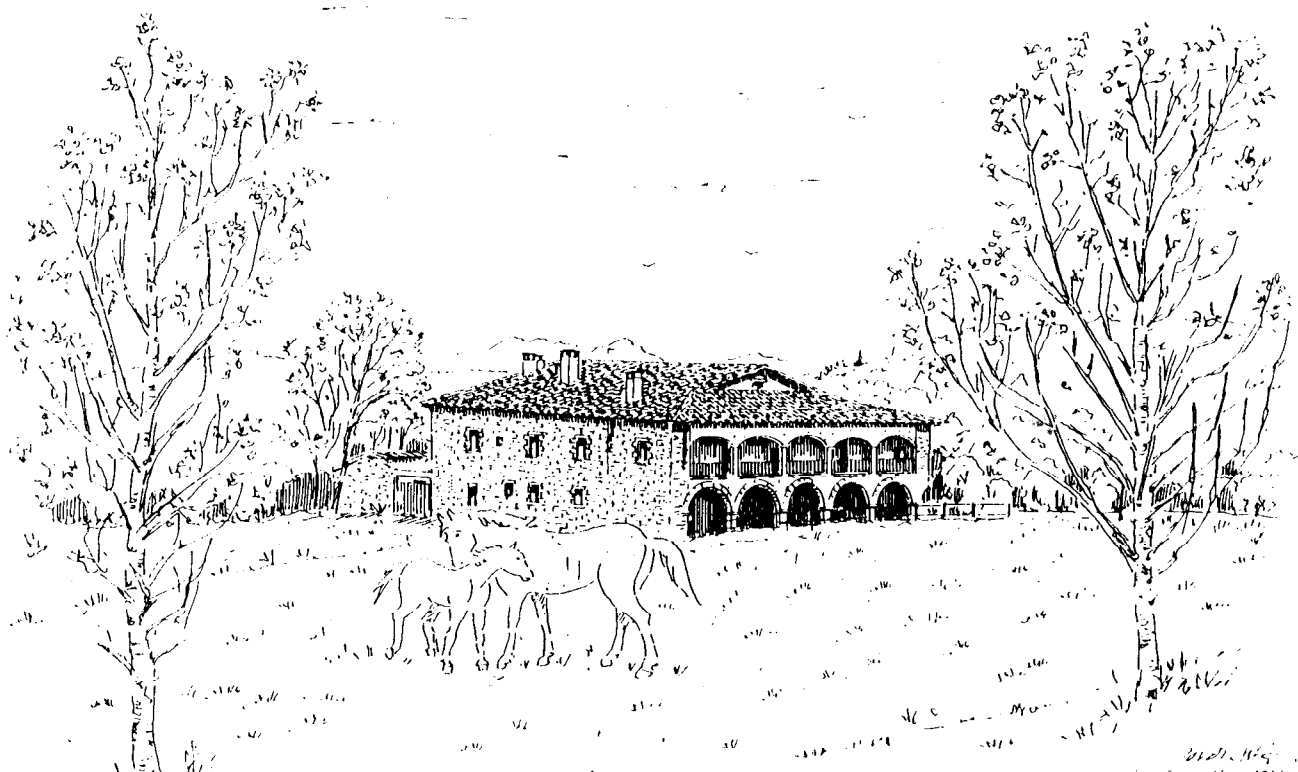
El día 25 al matí surt de Cantonigròs, dejando a la izquierda el monte i ermita de Cabrera, parroquia de San Julián de Cabrera, y algunas casas de labradores,

pero no tan inmediatas como en la plana de Vique.

Després ens descriu: En todas las payesías de uno y otro lado del camino se ve que cogen trigo, batatas, cañamo y tardanías alternando estos frutos en una misma tierra con los pastos. Segueix pel camí ral fins la casa de la Esca (podria ser l'actual Hostalot) y un puente de un ojo y mas adelante el hostel del Grao, donde empieza la famosa bajada de este nombre, i así es preciso echar pie a tierra. Aquesta és potser la descripció més antiga que, d'una excursió o viatge, tenim referent al Collsacabra.

En el principi de l'excursionisme català, pocs anys després d'iniciar l'activitat al novembre de l'any 1876, l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, precursora de l'actual Centre Excursionista de Catalunya, va fer una excursió, tal com podem veure en un dels butlletins de l'esmentada associació de l'any 1882, on es descriu una travessa des de Vic a Rupit i tornada quatre dies més tard. Aquesta excursió, feta per Artur Osona durant el mes de juny, descriu els indrets per on passa amb una precisió extraordinària cosa que permet conèixer noms dels habitants de la zona d'aquella època.

El que fou l'Hostal del Grao, a l'antic terme de Pruit. Dibuix de Jordi Solà

En el volum I de l'ENCICLOPÈDIA DE L'EXCURSIONISME editat per Rafel Dalmau Editor, en el capítol "Història de l'Excursionisme", en Josep Iglésies ens parla de l'activitat desenvolupada pels components de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques durant l'any 1879, i en descriure l'àrea territorial de les excursions que es feren, anomena les típiques destinacions, actualment encara clàssiques, de Sant Llorenç del Munt, Poblet, Santes Creus, Montserrat, castell d'Eramprunyà i altres llocs prop de Barcelona. Però mentre aquell estiu un grup de socis anaven a una reunió de clubs alpins a Luz i Gavarnie, Artur Osona feia una travessa des de Núria a Tregurà passant pel Torreneules i Coma de Vaca i continuava l'excursió fins a Olot per pujar al Puigsacalm i seguir cap al Cabrerès i les Guilleries.

Més endavant ens parla Josep Iglésies d'una activitat més concreta per les Guilleries i Collsacabra a l'any 1885. Però ja al setembre de l'any 1882, Artur Osona realitzà una nova visita al Collsacabra i a la vall d'Hostoles, que junt amb l'excursió que havia fet el mes de juny d'aquell any, ben segur que va ser la base per a la seva guia editada l'any 1888 per l'Associació d'Excursions Catalana, amb el títol: **GUIA ITINERÀRIA DE LES SERRES DE COLLSACABRA Y DE LA MAGDALENA FINS ALS PYRINEUS O SIGUI DEL FLUVIÀ AL TER**, on consten 68 itineraris. Deu anys més tard edita una nova versió ampliada d'aquesta guia el Centre Excursionista de Catalunya, que neix de la fusió de l'Associació d'Excursions Catalana amb l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, amb el títol: **GUIA ITINERÀRIA DE LES SERRES DE COLLSACABRA, DE LA MAGDALENA Y ALTRES CONTRAFORTS DE LA REGIÓ PYRENAICA FINS AL MACÍS DELS PYRINEUS ORIENTALS**, on l'autor recull 118 itineraris dels quals 29 passen per indrets del Collsacabra; també inclou un mapa de gran part de Catalunya.

Julio Serra publica l'any 1891, **LAS GUILLERIAS: GRABADOS SACADOS DE FOTOGRAFÍAS DIRECTAS**, on descriu el paisatge i mostra uns gravats fets

a ploma de gran qualitat, alguns dels quals fan referència al Collsacabra.

L'any 1924, el Centre Excursionista de Catalunya edita un llibret titulat **LES GUILLERIES**, que conté una descripció general de la comarca i uns itineraris, alguns pel Collsacabra. La portada mostra un excel·lent dibuix a tot color dels salts de l'Avenc, fet per Josep Ribot i Calpe.

Un nou llibre amb el títol **GUILLERIAS** apareix l'any 1945 editat per Belloso editor; els autors són C. Agustí, J. Tàrrer i J. Castells, que es reedita l'any 1952.

Un altre llibre titulat també **GUILLERIAS** apareix el gener del any 1952, escrit per Agustín Cardós i editat per Editorial Miquel Arimany, que és una nova edició modificada d'un llibre anterior homònim, al qual no hem tingut accés. Va acompanyat d'un mapa de carenes molt esquemàtic a escala 1:100.000.

Menció especial mereix la labor que féu, i continua fent, la popular Editorial Alpina,

Portada del llibre Les Guilleries, editat pel Centre Excursionista de Catalunya l'any 1924.

pionera a Catalunya en la confecció de guies i mapes excursionistes. Aquesta editorial va publicar la primera guia GUILLERIES-COLLSACABRA l'any 1959 amb un mapa escala 1:40.000 i a l'any següent la guia PUIGSACALM-BELLMUNT que comprèn la zona nord del Collsacabra amb el mapa a escala 1:25.000. Últimament, l'any 2000, s'ha fet una edició d'una guia i mapa a escala 1:40.000, VALL DE SAU-COLLSACABRA amb la col·laboració del Consorci per a la Promoció Turística de la Vall de Sau Collsacabra.

Ramon Vinyeta edita l'any 1961 una guia excursionista titulada LES GORGUES, COLLSACABRA OCCIDENTAL. Aquest llibre conté nombroses fotografies i un mapa de la zona escala 1:50.000, i també algunes fotografies aèries. El publicà l'Editorial Montblanc.

Un llibre titulat COLLSACABRA és editat l'any 1964 per la Biblioteca Selecta; l'autor és Antoni Noguera Massa, i constitueix un estudi exhaustiu del Collsacabra en el seu sentit més estricte, és a dir, la banda nord del coll de la Cabra.

Els últims 30 darrers anys s'han publicat nombroses monografies, guies i mapes del Collsacabra entre els quals destacarem: EL COLLSACABRA de Joan Triadú, que va editar-se de forma restringida (55 exemplars) l'any 1956; l'any 1994 se'n va fer una nova edició.

A Tavertet, Jordi Sanglas, un destacat fill d'aquest poble, va escriure, entre altres llibres, TAVERTET I ELS SEUS VERALS, en el qual fa una glossa dels paisatges de Tavertet. Es publicà l'any 1993 pels Amics dels Cingles de Collsacabra.

També cal mencionar, pel seu interès de recerca, el llibre T AVERTET, EL SEU TERME I ELS SEUS NOMS DE LLOC, fet per Anna Borbonet i Jordi Sanglas, on es descriu el terme de Tavertet i es fa una recopilació de topònims que a causa de la despoblació de les masies podrien perdre's. Fou publicat l'any 1999 per l'editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Últimament, el maig del 2001 s'ha fet la segona edició del llibre de Quirze Parés, LA DESPOBLACIÓ RURAL I LES MASIES DEL COLLSACABRA, editat ja l'any 1985. Aquest llibre és un estudi minuciós del Collsacabra pam a pam que és imprescindible per a aquells que vulguin conèixer bé aquesta terra. Aquesta darrera edició coincidí amb l'homenatge pòstum que se li va retre amb la col·laboració de tots els ajuntaments del Collsacabra i d'altres de propers, així com de pràcticament totes les associacions culturals i esportives de les nostres contrades, el passat mes de maig a l'Esquirol. Amb aquesta ocasió es va fer la presentació del mapa a escala 1:25.000 i la guia del Collsacabra, editat amb la col·laboració d'Editorial Piolet i Amics dels Cingles de Collsacabra i fet especialment en homenatge a Quirze Parés.

Aquest resum de la bibliografia de la nostra comarca, que evidentment no és exhaustiva, ens revela la importància que per a l'excursionisme ha tingut i té el Collsacabra; aquí, ben segur, totes les generacions d'excursionistes i alpinistes han tingut les seves primeres experiències muntanyenques.

Ernest Gutiérrez Pagès

LA RIBA
hotel***
restaurant
Vall de Sau

Tels. 93 884 70 23 - 93 884 70 15
Tel. Part i Fax 93 884 70 27
08519 VILANOVA DE SAU (Barcelona)
BAR - PISCINES - RUTES A CAVALL

CARNISSERIA - TOCINERIA
Montserrat Colomer - CAN CAREDA

C. Major, 99 - Sta. Maria de Corco - l'Esquirol
Tel. 93 856 81 18